נשא

א. בסיום פרשת סוטה זאָגט דער פסוק[1] „ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא ונקתה ונזרעה זרע". די ווערטער „ונזרעה זרע" טייטשט רש"י (נאָכדעם ווי ער איז מפרש „ונקתה — ממים המאררים כו'", כדלקמן סעיף ג) „אם היתה יולדת בצער תלד בריוח אם היתה יולדת שחורים יולדת לבנים".

איז לכאורה תמוה: דער מקור פון דעם פירוש איז אין ספרי[2], גמרא (מס' סוטה[3]) ותוספתא[4] (ועד"ז[5] — אין ירו־שלמי[6] און תנחומא[7]) — און אין די אַלע ערטער ברענגען זיך נאָך עניני ברכה — „נקבות יולדת זכרים קצרים יולדת ארוכים" (און אין עטלעכע ערטער (אויך[8]) — „אחד יולדת שנים"[9], „יולדת לשתי שנים יולדת בכל שנה"[10]).

פאַרוואָס איז רש"י משנה[11] פון די אַלע ערטער און קלייבט אויס צוויי ענינים[12] — „אם היתה יולדת בצער תלד בריוח .. שחורים יולדת לבנים"[13]?!

[ולהוסיף ולהעיר — אַז אויך דער רמב"ם[14] ברענגט בלויז צוויי פון די

---

1) פרשתנו ה, כח.

2) על אתר. וראה גם במדב"ר פרשתנו פ"ט, כה [אבל ידועה השקו"ט האם ראה רש"י הבמדב"ר כמו שהוא סדור לפנינו].

3) כו, א. וכן בברכות לא, ב (וראה לקמן שוה"ג להערה 9).

4) סוטה פ"ב, ד.

5) אלא שבירושלמי ותנחומא (וכן בבמדב"ר שם, מא) מצרף שתי הדיעות (דרע"ק ור"י בסוטה (ברכות) וספרי שם) יחד: אם היתה עקרה נפקדת יולדת בצער כו'.

כן להעיר, שבירושלמי (וכן בבמדב"ר) שם נלמד מהיתור „ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא" (אבל בירוש' שם ממשיך: ולית לי' לר"ש ונקתה ונזרעה זרע). ובתוספתא שם: מה ת"ל ואם לא נטמאה האשה. ובתנחומא שם: שנאמר ואם לא נטמאה האשה וגו' (ובתנחומא באבער (שם א) הועתק כל הכתוב). ואכ"מ.

6) סוטה פ"ג ה"ד.

7) פרשתנו א.

8) אבל זה שבירושלמי, תוספתא ותנחומא שם מפרט „כאורים (כעורים) יולדת נאים שחורים יולדת לבנים" — י"ל דרש"י לא הוצרך לפרט שניהם מאחר שתוכנם חד הוא (ובפשטות זהו הטעם שלא נפרטו בשאר המקומות). אלא שצע"ק, דהו"ל לרש"י לכתוב הכלל (כעורים .. נאים) ולא הפרט (שחורים .. לבנים). וראה לקמן הערה 41.

9) ספרי, ברכות*, ירושלמי, תוספתא ובמדב"ר (שם, כה).

10) במדב"ר שם.

11) להעיר ג"כ משינוי לשון רש"י „תלד בריוח" — דלא כבכל מקומות הנ"ל „יולדת", וכל' רש"י עצמו „שחורים יולדת לבנים"*. וראה לקמן הערה 39.

12) בדפוס שני דרש"י מביא גם „קצרים יולדת ארוכים". ובשני כת"י רש"י (שתח"י) מביא „נקבות תלד (יולדת) זכרים".

13) ולהעיר, שגם בבמדב"ר (שם, מא) מביא רק „יולדת בצער יולדת בריוח יולדת כעורים יולדת לבנים" (אלא שמקדים „שאם היתה עקרה שהיא נפקדת").

14) הל' סוטה פ"ב ה"י. ולהעיר, שלהלן (פ"ג הכ"ב) כתב: ה"ז מתחזקת ופני' מזהירות ואם הי' בה חולי יסור ותתעבר ותלד זכר (ורק אח"כ מביא דרשת חז"ל שהביא בפ"ב שם — ובשינוי לשון) ואם

---

*) בהעתקת הברייתא. ונשמט שם „נקבות יולדת זכרים" — משא"כ בגמ' שם לפנ"ז הועתקו ד' הדברים שבסוטה שם. וראה דק"ם שם. ועוד. ואכ"מ.

*) בכת"י רש"י אחדים שתח"י — „תלד .. תלד" (וכ"ה ברמב"ם שבהערה 14), ובכת"י אחדים — „יולדת .. יולדת". אבל בדפוס ראשון, שני ודפוסים הנפוצים הוא כבפנים.

ענינים (אַבער ניט די זעלבע צוויי וואָס רש"י ברענגט, נאָר) „שאם היתה יולדת בצער תלד בריוח הי' דרכה ללילד נקבות תלד זכרים"[15].

דאַרף מען זאָגן, אַז ע"ד הפשט — ענינו של פרש"י על התורה (אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא[16]) — קען מען מדייק זיין פון פסוק נאָר די צוויי ברכות, וואָס ער ברענגט.

ב. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם התמי':

דער פירוש הפשוט פון „ונזרעה זרע" איז — אַז אויב „טהורה היא" וועט זי (ניט נאָר ניט האָבן דעם ענש פון „צבתה בטנה ונפלה ירכה"[17], נאָר זי וועט) האָבן קינדער. און אַזוי לערנען טאָקע כמה פשטנים[18], אַז „יתן[19] לה השם זרע בשכר הקלון שאירע לה".

ווי קומט עס, אַז רש"י — וואָס ענינו איז לפרש פשוטו של מקרא, כנ"ל — טייטשט „ונזרעה זרע" (ניט — אַז זי וועט האָבן קינדער[20], נאָר) אַז „תלד בריוח . . יולדת לבנים"?

אין גמרא[21] (וספרי[22]) ברענגט זיך אַ פלוגתא צווישן ר' עקיבא ור' ישמעאל: ר' עקיבא זאָגט „ונקתה ונזרעה זרע שאם היתה עקרה נפקדת", זאָגט אויף דעם ר' ישמעאל „אם כן יסתרו כל העקרות ויפקדו כו' א"כ מה ת"ל ונקתה ונזרעה זרע שאם היתה יולדת בצער וכו'". זאָגן מפרשים[23], אַז רש"י לערנט ניט ווי רע"ק „שאם היתה עקרה נפקדת" מצד דער קשיא פון ר' ישמעאל „אם כן יסתרו כל העקרות ויפקדו", און דערפאַר נעמט ער אַן דעם פירוש פון ר' ישמעאל.

אַבער לכאורה איז אַ דוחק (גדול) צו זאָגן אַז דאָס איז טעמו של רש"י (וואָס ער נעמט אַן דעם פירוש פון ר' ישמעאל) — וואָרום:

א) די שאלה „אם כן יסתרו כל העקרות ויפקדו" איז ניט אַזוי שווער (עכ"פ — אין דרך הפשט), ווייל: (א) סתירה אַליין איז ניט מספיק אַז זי זאָל נפקד ווערן, נאָר עס מוז זיין דוקא לאחרי קינוי הבעל[24]. (ב) ובעצם הענין — וואָס איז דער גרויסער „געוואָלד" אויב אַן

הי' דרכה ללילד בקושי תלד במהרה הי' דרכה ללילד נקבות תלד זכרים. ואכ"מ.

ובתיב"ע פרשתנו עה"פ „(ותיפוק זכיא נזיוה מנהר — ראה פי' יונתן) . . ותתעבר בבר דכר". וראה זהר פרשתנו קכד, א: דמתעברא בברא דכר (וראה רע"מ שם, ב. זהר שם קכה, ריש ע"ב).

15) אלא שי"ל שכן היתה גירסת הרמב"ם בש"ס סוטה שם (ראה מס' סוטה עם שינויי נוסחאות כו' (ירושלים תשל"ט) שכ"ה בכמה כת"י ועוד).

16) פרש"י בראשית ג, ח. שם, כד. ועוד.

17) פרשתנו שם, כז (ועד"ז שם, כא-כב). וראה הערה 20.

18) רשב"ם, ראב"ע ועוד. וראה במדב"ר (שם, כה) „כדי הוא הצער שינתן לה בנים כו'" (אלא שממשיך „שאם היתה עקרה כו'" — ראה לקמן בפנים בסוף הסעיף). זהר שבסוף הערה 14. מדרש הגדול פרשתנו עה"פ. ועוד.

19) ל' הראב"ע.

20) ולהעיר, שלפי פירוש זה מובן בפשטות ההמשך ד„ונקתה (ממים המארירים) ונזרעה זרע" — ראה רא"ם שהובא לקמן ס"ג — דלא זו בלבד ש„ונקתה", שלא תענש ב„צבתה בטנה ונפלה ירכה" (שבית הרחם מתקלקל. חזקוני) — אלא „ונזרעה זרע".

21) סוטה שם (ובברכות שם — מוחלפת השיטה).

22) שם. — ובמדב"ר שם בשם ר"א ור' יהושע.

23) ס' זכרון. ועוד.

24) פרשתנו שם, יד ובפרש"י — וזה אינו תלוי בהאשה (ובמשנה ריש סוטה שקינוי צ"ל בפני שני עדים. אלא שבפרש"י עה"ת לא הובא זה רק לענין סתירה — שם, יג).

אשה כשרה, אַן עקרה (אדער אפילו מער ווי איין עקרה) וועט דאָס טאָן[25] בכדי צו נפקד ווערן בזרעא חייא וקיימא?

ב) לאידך: די זעלבע שאלה קען מען פרעגן אויף ר' ישמעאל (ווי תוס'[26] פרעגט און בלייבט ביי אַ קשיא) „יסתרו כל יולדות בצער וילדו בריוח" (און ווי מפרשים זיינען אין דעם מפלפל).

ג) די קשיא פון ר' ישמעאל איז „אם כן" — דוקא אויף (לויט) פירוש ר' עקיבא „שאם היתה עקרה נפקדת", ד. ה. אַז די ברכה „ונזרעה זרע" איז געזאָגט געווארן (לויט רע"ק) בשייכות צו אַן עקרה — בעת אַז די תמי' אויף פירש"י איז — (התורה על הרוב תדבר) פאַר־וואָס איז ער ניט מפרש אַז „ונזרעה זרע" רעדט וועגן רוב נשים, אַן אשה הראוי' לילד[27] — אַז אין שכר פון איר קלון „יתן לה השם זרע" (וכמובן בפשטות, אַז אויך אַן אשה וואָס האָט שוין קינדער, איז (נאָך) אַ קינד אַ ברכה הכי גדולה[28]).

ג. אויך דאַרף מען פאַרשטיין די חת־חלה פון לשון רש"י (אויף „ונקתה"), וז"ל „ונקתה, ממים המאררים ולא עוד אלא ונזרעה זרע אם היתה כו'" — דל־כאורה: מאי קמ"ל אַז „ונקתה" מיינט „ממים המאררים"? ס'איז דאָך מובן מאליו, אַז דאָס איז דער פירוש הפשוט פון „ונקתה", וכמפורש פריער אין דער שבועה וואָס דער כהן איז איר משביע „ואם[29] לא שטית גו' הנקי ממי המרים המאררים האלה"!

דער ראָם לערנט, אַז רש"י באַ־וואַרנט דערמיט: מ'זאָל ניט מיינען אַז „ונקתה" איז אַ הקדמה צו „ונזרעה זרע" (ווי עס איז משמע פון פשטות לשון הפסוק, אַז „ונזרעה זרע" איז אַ תוצאה פון „ונקתה"), און דער פשט פון פסוק איז „ונקתה מדברים המונעים הלידה ובזה ונזרעה זרע"[30] — איז דאָס רש"י שולל און זאָגט, אַז „ונקתה" מיינט „מהמים המאררים שהוא ענין הצלתה מצביית הבטן ומנפילת הירך" און „ונזרעה זרע עניין לעצמו".

אַבער לכאורה צ"ע בזה:

א) ווי פאַסט דער לשון „ונקתה" אויף „דברים המונעים הלידה" (וועלכע זיי האָט געהאַרפט זאָגן „ונרפאה" וכיו"ב.

ב) ועוד ועיקר: ווי קען גאָר זיין אַ קס"ד צו טייטשן „ונקתה מדברים המונ־עים הלידה" — וואָס לפ"ז וועט אויס־קומען, אַז דאָס וואָס ס'איז מפורש פריער בדברי הכהן („הנקי ממי המרים המאררים האלה") ווערט אפילו ניט דערמאָנט וואו דער פסוק רעדט וועגן קיום הדבר בפועל!

עד"ז איז קשה לויט דעם תירוץ פון גו"א, אַז רש"י איז אויסן צו באַוואַרע־נען מ'זאָל ניט טייטשן „ונקתה" — „מן העונש[31] כמו ונקה[32] האיש מעון" —

25) וראה ברכות שם גבי חנה שאמרה „אלך ואסתתר כו'" (וכבר שקו"ט במפרשים בארוכה האיך היתה מותרת לעבור על איסור יחוד כו'. ואכ"מ).

26) סוטה שם. — וביפה מראה לירושלמי סוטה שם, דזוהי שיטת ר"ש בן לקיש (בירושלמי שם). ע"ש.

27) ראה גם מדרש הגדול פרשתנו עה"פ. וכן מוכרח ברמב"ם פ"ג שם שכתב „ותתעבר ותלד זכר" אף שבפ"ב שם מפורש (ע"פ סוטה שם) „שלא נאמר בתורה ונזרעה זרע אלא בראוי' לילד".

28) וצ"ע לכאורה בדבק טוב על פרש"י כאן: אם יש לה בנים מה קורת רוח יש לה לכן פירש (רש"י) אם היתה כו'.

29) ה, יט.

30) ראה זהר שהובא לקמן הערה 34.

31) ראה ספורנו כאן. מלבי"ם. ועוד.

32) לקמן פסוק לא.

וואָרום וויבאַלד דער פסוק זאָגט בפירוש פריער „הנקי ממי המרים המאררים האלה", איז מהיכא תיתי לומר אַז דער זעלבער לשון „ונקתה" בסיום הענין מיינט אַן אַנדער ענין („מן העונש")?

ד. וי"ל דעם ביאור בכל זה:

רש"י בפירושו קומט פאַרענטפערן אַ שאלה פשוטה אין פסוק: וויבאַלד אַז ביים משביע זיין די אשה ווערן אויסגעלעכנט אַלע פרטים וועלכע וועלן גע־שען בתוצאה פון שתיית „מים המאררים" — סיי „אם לא שכב גו'" און סיי אויב „שטית תחת אישך"[33] — איז ווי קומט עס אַז דערנאָך, ווען דער פסוק רעדט וועגן די תוצאות בפועל, ווערט נתוסף אַ נייער ענין — „ונזרעה זרע" — וועלכער איז ניט פאַראויסגעזאָגט אין דער שבועה?

און — אויף צו באַוואַרענען די שאלה איז רש"י מעתיק „ונקתה" און זאָגט „ממים המאררים ולא עוד אלא ונזרעה זרע אם היתה יולדת כו'" — וואָס דער־מיט וויל רש"י מדגיש זיין, אַז מיט „ונזרעה זרע" מיינט ניט די תורה צו מוסיף זיין אַ שכר סתם וואָס זי באַקומט (מצד דעם קלון וואָס זי איז דורכגע־גאַנגען), נאָר דאָס איז אַ תוצאה ופעולה פון די „מים (המאררים)" גופא[34]. דהיינו, אַז ניט נאָר וואָס די מים וועלן ניט פועל זיין קיין פורעניות (עס וועט פון זיי בטל ווערן דער „מאררים"), נאָר אדרבה — „ולא עוד אלא" — די מים וועלן נאָך פועל זיין אַן ענין של ברכה (היפך דמא־

33) שם, יט־כ.

34) וראה זהר פרשתנו (קכה, סע"א ואילך): אלין מיין עאלין בגווה ואתהפכן מתיקן ונקאן גרמה וקיימין בגווה עד דמתעברא . . הוו משפרי . . ברא שפירא נקי כו' (והיינו שגם ה„ונקתה" הוא פעולת המים). וראה הערה הבאה.

רירים)[35], „ונזרעה זרע"[36].

און דערפאַר לייגט צו רש"י „ונקתה, ממים המאררים": דאָס איז ניט (אַזוי) אויף צו שולל זיין אַן אַנדער פירוש אין „ונקתה", נאָר אויף צו מדגיש זיין ווי דער „ונזרעה זרע" שלאח"ז איז אַ תוצאה פון די „מים (המאררים)".

עפ"ז קומט אויס, אַז דער „ונזרעה זרע" איז אַ טייל (והמשך) פון דעם „ונקתה ממים המאררים". איז במילא ניט קיין קשיא פאַרוואָאָס דאָס ווערט ניט גע־זאָגט פריער ביים משביע זיין די אשה — ווייל דער כהן זאָגט דעם ענין נאָר באופן כללי — „הנקי ממי המרים גו'", און דערנאָך איז דער פסוק מפרט אַז דער „הנקי ממי המרים" איז כולל אויך דעם פרט[37] פון „ונזרעה זרע".

ה. ע"פ כל זה וועט מען אויך פאַר־שטיין פאַרוואָאָס רש"י איז מפרש „ונזרעה זרע" — „אם היתה יולדת בצער תלד בריוח אם היתה יולדת שחו־רים יולדת לבנים":

וויבאַלד לויט רש"י איז דער „ונזרעה זרע" אַ פעולה פון די „מים המאררים", תמורת פעולתם ההפכית אויף דער „אם שטית", איז מסתבר, אַז דער אופן פון דער פעולה לטובה איז בדוגמא צו אופן פעולתם להיפך:

35) ובפרט שהמים עצמם „קדושים הן" (רש"י פרשתנו ה, יח), ונקראים „מרים" רק „על שם סופן שהם מרים לה" (רש"י שם. וראה רש"י שם, כד). ולהעיר מזהר ורע"מ פרשתנו (קכד, ב) ד„ונקתה ונזרעה זרע" הוא דוגמת „וימתקו המים (המרים)" דמרה (בשלח טו, כג).

36) להעיר מפרש"י ויצא (ל, לט): המים נעשין כו'.

37) ובפרט שהפרט ד„ונזרעה זרע" אינו ענין בשעת מעשה [אלא שאם הי' ענין בפ"ע לגמרי (ולא שייך ל„ונקתה ממים המאררים") הו"ל להכהן לפרטו בהשבועה].

כשם ווי ביי דער פעולה ההפכית וואלטן די „מים המאררים" איר ניט נאר „מחסר" געווען מן העולם (כפרש"י[38] „המאררים, המחסרים אותה מן העולם") — נאר דוקא אין אן אופן פון צער און יסורים (וצבתה בטנה ונפלה ירכה),

אזוי אויך די פעולה לברכה פון די „מים" (ביי „לא שטית") — איז ניט נאר אז זי וועט האבן קינדער („ונזרעה זרע"), נאר דער אופן פון „ונזרעה זרע" איז להיפך פון צער: „אם היתה יולדת בצער תלד בריוח"[39]; ועד"ז — „אם היתה יולדת שחורים יולדת לבנים" — בניגוד צו דער „שחרות" הפנים[40] וואס עס ברענגען די יסורים פון „צבתה בטנה ונפלה ירכה"[41].

משא"כ די אנדערע ענינים וואס חז"ל ברענגען — „נקבות יולדת זכרים קצרים יולדת ארוכים" (ועד"ז „אחד יולדת שנים", „יולדת לשתי שנים יולדת בכל שנה") האבן ניט אין זיך קיין תכונות, וועלכע האבן עפעס א שייכות ודוגמא צו דער פעולה (ביי „שטית") פון די מים המאררים.

ו. דער ענין — אז דער „ונזרעה זרע" איז ניט סתם א שכר, נאר א תוצאה פון די „מים המאררים" עצמם — איז אויך מתאים מיטן תוכן פנימי פון ענין הסוטה:

בתחלת הענין, אויפן פסוק[42] „איש . . כי תשטה אשתו" זאגן חז"ל[43] „אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות". ד. ה.[44] אז ענין הסוטה איז מרמז אויף דעם „רוח שטות" וועלכער גיט די אפשריות און איז גורם אז דער אדם זאל זיין אן „עובר עבירה". וואס דאס איז דער ענין פון קינוי וסתירה בעבודה רוחנית, אז א איד באהאלט זיך (קערט זיך אפ) פון דעם אויבערשטן[45] (דער איש פון כנסת ישראל) אע"פ אז דער „איש" האט מקנא געווען און אנגעזאגט

38) שם, יח.

39) ועפ"ז יומתק הטעם שרש"י מדייק „תלד בריוח" (ולא „יולדת") — ראה הערה 11 — להדגיש שזהו ענין בהאשה גופא (היפך הצער שהיו המים גורמים בהאשה)•: משא"כ „יולדת לבנים" הו"ע בהולד.

40) ולהעיר שבפשטות מראה המים הי' שחור מצד העפר המעורב בהם (וראה ירושלמי סוטה פ"ב ה"ב).

41) כמובן בפשטות (וראה משנה סוטה (כ, א. רמב"ם הל' סוטה פ"ג הט"ז) „פני' מוריקות"). — ועפ"ז יומתק הא דרש"י מביא ענין זה, ולא „כעורים יולדת נאים" (ראה לעיל הערה 8). וראה לקמן הערה 56.

•) אבל אא"פ לרש"י לפרש (ע"ד מ"ש הרמב"ם הל' סוטה פ"ג הכ"ב) „מחזקת . . ואם הי' בה חולי יסור" — כי בפסוק מפורש „ונזרעה זרע", היינו שהמדובר בענין השייך לזרע, הולדת בנים. — ולכן הוזקק רש"י לפרש „יולדת לבנים", ולא פי' (כבתי"ע ורמב"ם) „פני' מזהירות" (היפך „פני' מוריקות" — ראה הערה 41) — כי מהפסוק מוכרח שהו"ע בשייכות ללידה.

42) ה, יב.

43) סוטה ג, א. — ובתנחומא פרשתנו (ה) „אין המנאפין כו'", הובא בפרש"י עה"ת עה"פ. — ולהעיר שבתנחומא ופרש"י „שתכנס". וראה פרש"י עה"ת וישלח לב, ט.

44) ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 311 ואילך.

45) ראה רש"י תשא (לב, כ) „נתכוין לבדקם כסוטות". ובמדב"ר פרשתנו (פ"ט, מד ואילך) דרש כל הפרשה על חטא העגל. ע"ש.

•) ועד"ז הגירסא בסוטה שם („נכנסה") — בע"י, כמה כת"י ועוד (ראה מס' סוטה עם שינויי נוסחאות הנ"ל). וכ"ה בהמשך הגמ' שם (גם לפנינו) „אין אדם מקנא כו' אא"כ נכנסה כו'".

„אל תסתרי", „לא יהי' לך גו' על פני"[46], און באַהאַלט זיך[47] מיטן „איש אחר" — דעם יצר הרע.

און דער ענין פון „ונקתה ונזרעה זרע" ווייזט אויף דעם ענין התשובה. דורך תשובה ווערט ער ניט נאָר ריין („ונקתה") פון טומאת החטא, נאָר נאָכ־מער — עס ווערט אויפגעטאָן אַן עילוי לגבי פריער, כמאמר[48]: מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין.

און דאָס באַוואָרנט רש"י (אויך לויט'ן תוכן פנימי), אַז דער „ונזרעה זרע" — די עלי' שעל ידי תשובה — איז ניט סתם א (זייטיקער) ענין, נאָר דאָס נעמט זיך פון די „מים המאררים" גופא. די עלי' איז פאַרבונדן דערמיט וואָס די „מים המאררים" גופא איז מען מהפך לטוב, אתהפכא[49] כו' וטעמין מרירו למיתקא[50], זדונות נעשות לו כזכיות[51].

און דאָס איז דער טעם פנימי פאַר־וואָס דער ענין פון „ונזרעה זרע" שטייט ערשט לבסוף הפרשה (ווען עס קומט אַרויס בפועל), און ניט פריער, אין דער שבועה וכו' — ווייל דער ענין, אַז דורך דער יריד כו' אין חטא („סוטה") קומט אַרויס דערנאָך אַן עלי' לגבי לפני החטא — קען ניט שטיין בגלוי לפני עשיית התשובה.

אייַדער דער איד טוט תשובה איז דאָך האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה[52], מען טאָר ניט טאָן א חטא מיטן חשבון אַז צוליב דעם וועט מען האָבן דעם עילוי פון תשובה[53];

דוקא לאחרי ווי ס'איז פאַראַן די תשובה בפועל — דעמאָלט ווערט נת־גלה אַז די כוונה פון דעם איז געווען[54], אַז עס זאָל זיין (ניט נאָר דער „ונקתה" ווי קודם החטא, נאָר) „ונזרעה זרע", צו אויפטאָן אַן עלי' נעלית יותר, ובריוח[55], ולבנים[56].

ו„ישראל עושין תשובה ומיד הן נגא־לין"[57] — אַז תמורת דעם צער ויסורים פון חבלי משיח ווערט ריוח, און אַנ־שטאָט דער „שחרות" פון גלות („הוש־חרו פניהם של ישראל . . כשולי קדי־רה"[58]) ווערט „לבנים", דער אור הגאו־לה.

---

46) יתרו כ, ג.

47) עדמש"נ אם יסתר איש במסתרים (ירמי' כג, כד).

48) ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד (בשינוי לשון).

49) זח"א ד, א. תניא ספי"ב.

50) ע"ד לשון חז"ל (מנחות מד, א): מצעות שהציעה לו באיסור הציעה לו בהיתר.

51) יומא פו, ב.

52) משנה יומא פה, ב.

53) וכן מצד הזדונות — שלפני עשיית התשובה ה"ה גקה"ט לגמרי והיפך רצונו ית', והפיכתם לזכיות הוא חידוש גמור. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ז (ע' 111 ואילך) שלכן לא שייך לומר עליהם שהם בגדר „דבר שיש לו מתירין" (ע"י התשובה). ע"ש.

54) ראה לקו"ש ח"ה ע' 65 ואילך ובהערות שם. לקו"ש חי"ח (ע' 395; 398). לקו"ש חכ"ז שם (ע' 10-109. 5-114).

55) פעולת התשובה (מן המיצר קראתי) — ענני במרחב (תהלים קיח, ה).

56) אם יהיו חטאיכם כשנים (ואדום שהוסיף וגם לקה — שחור הוא (נדה יט, א. וש"נ)) כשלג ילבינו (ישעי' א, יח).

— ומתאים להמבואר לעיל (הערה 39) ש„תלד בריוח" הו"ע בהאשה (כי זהו העילוי שבהבע"ת עצמו, שעבודתו היא ב„ריוח", מרחב), ו„יולדת לבנים" הו"ע בהולד (וברוחניות — מה שהחטאים מתלבנים ונהפכים לזכיות).

57) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

58) מגילה יא, א. וראה שהש"ר עה"פ (שה"ש א, ה) שחורה אני גו'. ועוד.

און דער „ריוח" ו„לבנים" הויבט זיך אן נאך לפני הגאולה, אין די לעצטע רגעים פון גלות[59]

— כימי צאתך מארץ מצרים[60], וואס נאך זייענדיק אין מצרים לפני הגאולה

איז בטל געווארן דער שעבוד[61] (צער), און נאכמער „ולכל בני ישראל הי' אור במושבותם"[62] —

און מען גייט צו דער גאולה האמיתית והשלימה אין אן אופן פון „בשובה ונחת תושעון"[63], ובמהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ נשא תש"מ)

59) הנהגה של חסדים המגולים דוקא. ואף שיסורי הגלות הם בכדי לברר ולזכך את בנ"י — הרי הקב"ה „יכול לתקן שלא ע"י יסורים וזהו שאנו מבקשים מחוק ברחמיך הרבים אבל לא ע"י יסורים כו' כי הוא כל יכול" (אוה"ת מסעי ע' א'שצא). וראה ס' השיחות תש"ד ע' 15.

60) מיכה ז, טו.

61) ר"ה יא, רע"א.

62) בא י, כג.

63) ישעי' ל, טו. וראה אוה"ת בא ס"ע שה ואילך. המשך וככה תרל"ז בסופו.